

hij, alsof ze alles opschreef en het uit haar hoofd leerde om te voorkomen dat ze, wanneer ze iemand in vertrouwen zou nemen, naar woorden zou moeten zoeken en de tijden door elkaar gooide.

‘We stonden aan weerszijden van de heg. Twee vrouwen. De een niet mooier dan de ander, niet jonger lijkend, niet slanker. Maar er moest een verschil zijn. En dat moest vanbinnen zitten, in het hoofd, in het hart, lager, dieper misschien, want waarom zou hij die hier in deze oceaan verdween de een boven de ander hebben verkozen? Of, vroeg ik me opeens af toen ik haar de rozenstruiken zag snoeien en twee rotan tuinstoelen op het terras zag staan, okerkleurige parasol erboven, een verdwaalde voetbal in een hoek, of hij al die tijd zowel mij als haar had liefgehad. Niet na, maar naast elkaar, gelijktijdig, om een heel andere reden, met misschien een andere intensiteit en uit een ander soort verlangen, maar toch: liefgehad. Die gedachte maaide mijn voornemen neer als een zeis die door rijp koren werd gehaald. De woorden die ik in mijn mond had geordend en op mijn tong in een rij had gezet om ze beheerst vrij te geven, tuimelden halsoverkop tussen mijn stembanden door terug de kelder in. Andere woorden, willekeurige, kwamen uit eigen beweging naar boven. Ik vroeg haar waar het station was. Weg van deze rozen! dacht ik. Weg van deze vrouw! Weg van het woord ‘liefgehad’! Zij liet haar snoeischaar zakken en wees met de andere hand in de richting van het station. Er komen op dit uur geen treinen, zei ze. Hoe laat dan wel, vroeg ik. Over drie kwartier, zei ze, er is geen wachtlokaal. Ik dwong mezelf uit te brengen dat haar rozen er erg mooi bij stonden. Toch zit er luis in, zei ze. Met zeepsop besproeien, gaf ik haar als raad,

groene zeep, die van voor de oorlog. Ze schoot in de lach. Van de weeromstuit lachte ik ook. Alsof we bejaard waren, alsof we allebei de oorlog nog hadden meegemaakt. Zoals we daar samen stonden te lachen wist ik dat het moment van de urgentie van de waarheid voorbij was. De groene zeep had me ervan verlost. Ik stond op het punt haar een prettige dag te wensen en voor de schijn de laan in te slaan die volgens haar naar het station leidde, toen ze me haar terras aanbood als wachtlokaal. Ik ben aan een pauze toe, zei ze, ik heb van dat bukken pijn in mijn rug gekregen, ik ga koffie zetten. In een opwelling accepteerde ik haar aanbod en ging zitten in de rotan tuinstoel die ze me wees, waarschijnlijk die van haar echtgenoot, van de man die ik afgevoerd wist door de zielenboot.'

Julian laat zijn blik naar de oceaan gaan, en naar de maan die volmaakt rond, volkomen onaangedaan in de nacht hangt. Het uur van de vermeende hereniging van de geliefden is aangebroken. Het veer van de overkant ligt waarschijnlijk voor de kust van het eiland al voor anker. De zielen zullen door de westenwind landinwaarts worden gedreven, het woud en de heuvels in naar plekken waar alleen dieren wonen, terwijl de illusie van de hereniging in de gehuchten en misschien ook op de stranden een nachtlang vrijelijk haar gang zal kunnen gaan. Julian slaat een arm om Maria heen. Zij zwijgt een tijdje, het is of ze aarzelt om het einde van haar verhaal prijs te geven. Maar ze herneemt haar woordenstroom.

'Ze zette koffie en kwam tegenover me zitten. Ik was voor haar niet meer dan een voorbijganger die de weg vroeg, toch begon ze, na een paar voor de hand liggende vragen

en antwoorden, tegen me te praten op een toon die ik beklemmend vertrouwelijk vond. Het was of ze blij was dat een wildvreemde vrouw haar over de heg heen had aangesproken, iemand die even later weer achter dezelfde heg zou verdwijnen en de trein zou nemen naar een haar onbekend oord. Zoals we daar zaten kon ik niet meer aan haar ontkomen, geen voorwendsel zou voldoen. Ze zei dat ze de rozenstruiken snoeide hoewel dat eigenlijk niet háár taak was, ze hield niet zo van tuinieren maar moest verhinderen dat de perken in een niet meer te fatsoeneren wildernis zouden veranderen, het onkruid overwoekerde de bloemen al. Ik vroeg haar wiens taak het dan wel was, had ze misschien een tuinman in dienst die het had laten afweten? Mijn man houdt sinds zijn pensionering de tuin bij, zei ze, hij ziet dat als ontspanning. Ik wilde haar stoppen met een gebaar, ik deed alsof ik een kriebel in mijn keel voelde, begon te kuchen, te hoesten. Maar ze praatte door. Hij is geoloog, zei ze, hij promoveerde jaren geleden op vulkaanuitbarstingen en verschoven aardlagen waardoor in de Stille Oceaan eilandengroepen ontstonden. Hij is internationaal expert in gesteentes. Vroeger ging hij vaak naar congressen in het buitenland, meestal alleen, maar als mijn werk en onze kinderen het toelieten ging ik mee. We zijn samen ook wel eens naar zo'n vulkaaneiland geweest. Het leek het einde van de wereld. De uiterste rand van het bestaan. Dat boeide hem. Mij joeg het angst aan.

Ze schonk de kopjes vol en reikte mij er een aan. Ik zag dat de hand waarmee ze het schoteltje vasthield, de hand waarmee ze haar man had gestreeld, door zijn haar had gestreken, zijn geslacht had beroerd, dat die hand beefde, en ook mijn hand, die waarmee ik haar man streelde en zijn geslacht had beroerd, beefde toen ik het kopje aanpakte.

Ik liet haar praten, ik moest wel. Geen woord slaagde erin mijn keel uit te komen, mijn stembanden waren strakgespannen snaren die amper geluid doorlieten. Hij is op reis, zei ze voor de tweede keer, al een hele tijd. Hij is ziek. Kort na zijn pensionering heeft hij te horen gekregen dat hij een ongeneeslijke ziekte heeft. Dat vertelde hij aan niemand, zelfs niet aan onze kinderen. Alleen aan mij. Er waren, op zo nu en dan een benauwdheid en een vage pijn op de borst na, nog geen bedreigende symptomen. Hij vroeg me zijn ziekte geheim te houden tot hij terugkwam. Hij wilde met zichzelf in het reine komen, zijn leven overdenken. Ook zijn sterven. Hij wilde overdenken of hij de moed had de ontluistering, die bij de laatste fase van zijn ziekte hoort, aan te gaan, of vóór te zijn. Om tot dat inzicht te komen had hij, zei hij, afzondering nodig. Eenzaamheid. Een boeddhistisch klooster. Of een eiland, misschien een van de vulkanische eilanden waarover hij had gepubliceerd.

Ik wilde me verontschuldigen, weglopen, wegrennen, het kon me niet schelen wat zij daarvan zou denken. Maar ik was verlamd. In mijn hoofd ging het tekeer, maar mijn ledematen leken levenloos. Alleen mijn oren functioneerden nog, elk woord dat ze uitsprak voelde aan als de priem waarmee een schoenmaker gaatjes prikt in een leren ceintuur die strakker aangehaald moet worden.

Ongewild gaf zij me respijt. Haar blik dwaalde over het veldje waarop grashalmen, bloemen en brandnetels even hoog waren gegroeid en gelijkelijk bewogen in de wind. Ik voelde mijn handpalmen, voorhoofd en hals klam worden. Stop! wilde ik haar toeroepen, stop in hemelsnaam, deze geschiedenis gaat mij niet aan! maar ook: ga door! Na een tijdje ging ze door, ze zei dat ze zich hevig had verzet tegen zijn plan, dat zij wilde dat hij thuis bleef of haar meenam

op de reis die waarschijnlijk zijn laatste zou zijn, maar dat hij ervoor koos om in z'n eentje zijn toestand onder ogen te zien.

Even abrupt als ze haar innerlijk had geopend sloot ze het weer. Ze zei dat haar openhartigheid haar speet, dat ik dit moest vergeten, ze had haar man beloofd het aan niemand te vertellen, bij zijn terugkeer zou hij zelf zijn ziekte aan familie en vrienden bekendmaken, ook zijn beslissing of hij zijn lot al dan niet in eigen hand zou nemen. Gelukkig maar, zei ze terwijl ze me aankeek met een blik die ik als bijna vijandig ervoer, dat u een willekeurige voorbijganger bent. Voor u is dit verhaal niet meer dan een anekdote. U neemt het mee zonder dat het u raakt.'

Het is koud geworden. Er steekt een wind op die vocht en onbestemde geluiden aandraagt: jankende nachtdieren, namen roepende zielen? Julian zou Maria tegen zijn borst willen drukken, haar hoofd tegen zijn schouder, zijn lippen op haar schedel.

Het einde lijkt er niet meer toe te doen, toch zegt ze nog dat de echtgenote zich midden in een zin onverhoeds bukte, de snoeschaar van de plavuizen oppakte en zonder de zin af te maken nadrukkelijk op haar horloge wees, de trein zou over tien minuten het station binnenrijden, zij, Maria, zou zich moeten haasten als ze hem wilde halen, de volgende kwam pas over een uur. Ze had zich gehaast. Als in trance was ze langs een omweg teruggelopen naar de straat waar haar auto geparkeerd stond en reed in volle vaart het dorp uit, de tuinerende vrouw in de waan achterlatend dat haar man naar huis zou terugkeren, dat hij op een dag door de openstaande terrasdeur naar binnen zou lopen met zijn

besluit en met een spijtbetuinging omdat hij haar had buitengesloten door in z'n eentje de moeizame weg van het denken over leven en dood te gaan, dat ze vanaf dat moment bij elkaar zouden blijven en dat hij daaronder de door hen een halve eeuw geleden gedane belofte verstond van 'trouw in goede en slechte dagen, in voor- en tegenspoed, tot de dood ons scheidt'.

Julian heeft kramp in zijn benen gekregen maar durft ze nauwelijks te bewegen. Als hij zou opstaan zou Maria kunnen denken dat hij het luisteren moe is, dat hij genoeg heeft van haar geheim. Hij laat haar zo voorzichtig mogelijk los, trekt een paar keer zijn schouders op en laat ze weer zakken, draait zijn hoofd alsof hij de verderop slappende Ricky in de gaten wil houden en de vlucht van overscherende vleermuisjes volgt. De maan is aan het dalen, de oceaanwind wakkert aan. Er is onstuimig weer op komst.

'Zou je niet gaan slapen, Maria?' vraagt hij haar. 'Je moet doodop zijn van je lange reis. Je voelt verkleumd aan. Je hebt te weinig gegeten. Zal ik je het laddertje op helpen?'

Ze schudt haar hoofd.

'Er is nog een epiloog. Als ik die verteld heb ga ik slapen, of een strandwandeling maken. Als er tenminste geen storm opsteekt.'

Julian heeft liever dat zij nu zwijgt. Dat ze hem en zichzelf de epiloog bespaart en hij haar overeind mag helpen, de ladder op, haar hut in.

'Ik heb haar een brief willen schrijven, ook dat heb ik niet gedaan. Ik kon de woorden niet vinden. Ik kon het zich opdringende beeld niet verdragen van de vrouw die, vóór ze in haar tuin ging werken naar de brievenbus aan het

begin van het pad liep, hopen op een teken van leven van haar man, en hoe ze dan tussen de reclamefolders een envelop zou vinden met op de voorkant haar naam en adres geschreven in een haar onbekend handschrift en op de achterkant een haar onbekende afzender. Onverdraaglijk het beeld van de vrouw die mijn brief las over wat zich hier, op dit strand, in deze oceaan afspeelde. Ik kon dat niet beschrijven. Een schilder uit zich in kleuren en vormen, niet in taal. Meer dan eens heb ik de vulpen, die ik van hem heb gekregen, opgepakt en de punt van het gouden pennetje op het papier gedrukt, maar verder dan dat kwam ik niet. Mijn hand weigerde, mijn hoofd ook. Misschien uit mededogen. Misschien uit angst voor wat die brief in haar, maar ook, of vooral, in mijn leven zou veroorzaken. Ik wilde haar koste wat het kost buiten mijn bestaan houden. Ze moest een vreemde voor mij zijn, hoe vreemder hoe beter. Het kan ook zijn dat het woede was die mijn hand verlamde. Of jaloezie, omdat hij mij, zijn geliefde, had bedrogen met zijn vrouw.'

De ruziënde katten hebben Ricky wakker gekrijst. Slaapdrongen staat hij uit het zand op, kijkt verwaasd om zich heen, beseft dan kennelijk waar hij zich bevindt en hoe ver de nacht is gevorderd, hoe laag de maan al staat.

'Mag ik je schepnet gebruiken, Julian?' roept hij, 'er zijn vast zeesterren aangespoeld!'

Zonder het antwoord af te wachten waggelt hij naar de plek waar het visgerei ligt, pakt het schepnet en de emmer en haast zich zo goed en zo kwaad zijn benen het toestaan naar de lijn waar de oceaan het eiland raakt.

'Kijk uit!' roept Maria hem na. Het klinkt in de stilte als een gil.

‘In de loop van de maanden die volgden, pijnigde ik mezelf met de vraag wat er zou zijn gebeurd als ik het kopje koffie van de rozen snoeiende vrouw had afgeslagen en na ons gezamenlijke lachen om de schimmelwerende werking van de vooroorlogse zeep rechtsomkeert had gemaakt. Waarschijnlijk zou ik hem dan zijn blijven herinneren als de man die voor mij, na een lange periode van alleen-zijn, een nieuw begin was. Maar ik had het kopje van haar aangepakt. Het duurde voor ik durfde te beseffen dat haar man, mijn geliefde, weliswaar voor mij, hoe geheim ook, een nieuw begin was, maar ik voor hem, even geheim, een onherroepelijk einde. Zijn afscheid van liefde en leven. Het slotakkoord.’

Ze staat op.

‘Ik ga Ricky achterna,’ zegt ze. ‘Zijn roes is nog niet voorbij, kijk maar hoe hij loopt. Als hij de oceaan in waggelt, verdrinkt hij. Ik zal doen alsof ik benieuwd ben naar wat hij in het schepnet vindt. Niets waarschijnlijk. Er spoelt hier niets aan. Niemand.’

‘Hij zoekt goud. Hij denkt dat het vannacht aanspoelt en in het licht van de volle maan schittert in het zwarte zand. Dat heeft hij in een tijdschrift gelezen. Laat hem maar. Hij is bang dat iedereen die naar dit strand komt achter hetzelfde aanjaagt. Vannacht zijn wij voor hem kapers. Als je nu te dicht bij hem komt, zou hij je met het schepnet een klap kunnen verkopen. Blijf maar hier.’

Maria aarzelt, gaat dan weer naast Julian in het zand zitten. Terwijl ze voor zich heen begint te praten volgt ze met haar blik Ricky, die over het natte deel van het strand steeds verder zuidwaarts zwalkt, het net achter zich aan slepend.

'Het afgelopen jaar begon ik haar, maar ook hem bij vlagen te vergeten. Ik verdrong hen. Als paar, en ieder afzonderlijk. Ik hoorde van kennissen dat zij hem na een tijdje, toen ze almaar niets van hem hoorde, als vermist had opgegeven en daar op een bevreemdende manier kalm onder bleef.

Niemand wist wat zij wist.

En niemand wist wat ik wist.

Ik schilderde zonder de verwondering en vervoering van voorheen, zocht verstrooiing zonder bevrediging te ervaren, sliep met wie ik niet slapen wilde, vergaapte me aan andermans schilderijen, aan andermans geluk. Tot ik me laat op een avond na een paar glazen wijn realiseerde dat ik ondanks of dankzij die ogenblikken van afgedwongen vergetelheid, bleef hunkeren naar troost, naar het opheffen van de vereenzamende heimelijkheid, maar ook dat ik, uit postume trouw aan hem, de bevrijdende woorden en de troost enkel bij mezelf zou moeten vinden. Bij het aanbreken van de dag nam ik het besluit naar Fortuna terug te gaan om in m'n eentje in alle rust afscheid van hem te nemen, van de herinneringen aan hem. Ik zou ze bij volle maan laten aanspoelen om ze een nachtlang te koesteren en tegen zonsopgang terug te geven aan de oceaan.'

